

Anne-baba tutumlarının okulöncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi

By Ayşe & Abdülkadir Günalp & Kabadayı

1 Giriş

Okul öncesi dönem insan yaşamında çok önemlidir. Bu dönemdeki eğitim, çocuğun gelecek yaşamını büyük ölçüde etkiler. Sağlıklı, mutlu ve yaratıcı insanlar yetiştirebilmek için bu dönemi tanımak ve en iyi şekilde değerlendirmek gerekir. Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu gündem temel eğitime başladığı güne kadar geçen sıfır-altı yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli bir yeri olan; bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişiminin önemli ölçüde tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği “Erken çocukluk çağı” diye adlandırılan gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Atal, Kandır ve Can Yaşar, 2003).

Çocukta özgüven duygusunun gelişimi

Genel anlamda özgüven bireyin kendi yeteneklerini, duygularını tanıması, kendini sevmesi ve kendine güvenmesi olarak tanımlanır.

Çocukta özgüven doğumla gelişmeye başlar, erken yaşlarda da kesinlik kazanır ve 9-10 yaşına kadar gelişmeye devam eder. Özgüven hayat boyu gelişerek devam eden bir olgudur. Çocuklar ergenlik süreciyle beraber özgüvenlerini değerlendirmeye ve şekillendirmeye başlarlar. İlk yıllarda ailenin çocuğa verdiği mesajlar doğrultusunda gelişen özgüven, çocuğun okula başlamasıyla ailenin yanı sıra öğretmen ve arkadaşları gibi diğer kaynaklardan beslenir. (Özbe, 2004)

Küçük yaşta çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, yaşamın ilk üç veya dört yılında ebeveynlerin çocuk yetiştirme şeklinin bu ilk yıllarında çocuğun sahip olduğu özgüveni belirlediğini göstermiştir. Daha büyük yaşta çocuklar, ergenler ve yetişkinler üzerinde yürütülen çalışmalar, ise bu konuda kesin bir yargıya varmanın güç olduğunu ortaya koymuştur (Mackey ve Fanning, 1998).

Okula öğrenme zorluğu yaşayan çocuklardan birçoğunun özgüven sorunu olduğu artık biliniyor ve çocuğun eğitimsel gelişmesini sağlayabilmek için öncelikle özgüvenin geliştirilmesi büyük önem taşıyor. Öğretmen çocuğun özgüvenini artırmak için pek çok şey yapabilir. Ancak çocuğun en fazla ihtiyaç duyduğu şey anne babası tarafından sevmek, benimsenmek ve onları etkilemek olduğu için, anne babasının ilgisi şarttır. (Humphreys, 1998).

Hayatın ilk yılında bebeğin psiko-sosyal görevi, güvenmeyi öğrenmektir. Bebek ile annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın ileride kuracağı kişiler arası ilişkilerin temelini oluşturur. Bebeğin ihtiyaçlarına annenin yerinde ve zamanında yönelebilmesi, onun sıkıntılarını giderebilmesi, sözsüz dilini anlayabilmesi anneye bebek arasında kurulan karşılıklı anlayış ve güvenin temelini oluşturur (Yavuzer, 1995).

Çocukluğunda temel güven duygusu sağlıklı gelişen insan ileride de hem kendine güvenir, böylece karşılaştığı güçlüklerle başa çıkabilecek yetenekte olduğu inancındadır; hem dış dünyaya güvenir, çevresi tarafından gereksiz biçimde aldatılmak veya terk edileceği gibi her an tetikte hissetmeden kendini güvenilir bulur.

Kasatura'ya göre, çocuklarının, kendisine önem veren, kendine yeterli davranabilen, özgüvenli bir birey olarak yetişmesinde, anne babanın davranışlarının büyük etkisi vardır. İç saygı, benlik kavramının değerlendirilmesine bağlı olarak geliştiğine göre, bu değerlendirmenin çıkış noktası, anne babanın çocuklarına gösterdikleri sevgidir (Kasatura, 1998).

Ana baba tutumları

Kişiliğin biçimlenmesinde en önemli çevresel etken ailedir. Aile içindeki anne baba ile çocuk arasındaki ilişkinin özünü oluşturan “Çocuk yetiştirme yöntemleri” bu etkiyi belirler. Ana baba-çocuk arasındaki etkileşim çocuğun davranışlarını biçimlendirmeyi gerçekleştirirken, gelecekteki davranışları üzerinde de etkili olur. Kişiliğin oluşmasında ana-baba tutumlarının etkisi özellikle çocuğa uygulanan ödül ve cezalar yoluyla somutlaşır (Yeşilyaprak, 1989).

Comment [u1]: Üç ve üzeri yazarlı yayınların gösterimi????

Comment [u2]: Kesinlik kazanan bir beceri ne gelişmeye devam eder???

Comment [u3]: ????

Comment [u4]: Özgüven bir olgu mudur?

Comment [u5]: Cümleyi yeniden ele alınız.

Comment [u6]: Nokta işareti referanstan sonra konulmalı.

Comment [u7]: ????

Comment [u8]: gelişimini

Comment [u9]: çocuğun en fazla ihtiyacı olan şey onları(?) etkilemek mi?

Comment [u10]: Kaynakçada baskı yılı 1999

Comment [u11]: Hayatın ilk yıllarında bir bebeğe nasıl görev yükleyebilirsiniz? Hele ki hayatın ilk yılında güvenmeyi öğrenmek gibi bir görevi nasıl olabiliyor?

Comment [u12]: Yavuzer'in 1995b ve 2003 yıllarındaki çalışmalarından başka herhangi bir çalışmasına atıfta bulunmamışsınız. Dolayısıyla:
1. Makalenizde Yavuzer, 1995b değil Yavuzer, 1995 şeklinde atıfta bulunmalısınız.
2. Kaynakçanızda da Yavuzer'e ait gösterdiğiniz altı kaynaktan sadece 1995 ve 2003 yıllarına ait iki kaynağı gösterebilirsiniz.

Comment [u13]: Gereksiz bir ifade

Comment [u14]: inanır

Comment [u15]:

Comment [u16]: Ana Baba Tutumları (başlık haricinde metin içinde tamamı büyük harflerden oluşan başlık olmamalı)

Comment [u17]: gereksiz

1 Çocuğun benlik kavramı yetişkinlerin ona yönelttikleri tutumların bir yansımasıdır. Bu nedenle ana-babadan gelen itici tutumlar, çocuğun kendini değersiz bulmasıyla sonuçlanır. İstenen davranışları gösterdiğinde desteklenmeyen çocuk, onaylanan ve onaylanmayan davranışlarının ayrımını yapmakta zorluk çeker. Sonunda umudu keserek, ana-babasının onayını sağlama çabalarından vazgeçer. Buna karşılık, istenen davranışları gösterdiğinde desteklenen çocuk, onaylanan davranışların hangileri olduğunu öğrenir. Bu ortam, özgüvenli ve otonom (kendi kendini yöneten) bir çocuk yetiştirme için ön koşuldur. Çocuk yetiştirmede karşılaşılan ebeveyn tutumları şu şekilde gruplanabilir:

1. Baskıcı-otoriter tutum:

Baskıcı ve itaat odaklı bu tür ebeveyn tutumunda, ana-babanın, kısıtlayıcı ve cezalandırıcı bir yol izlediği, çocuklarını kendi kurallarına uymaları ve saygılı olmaları konusunda uyardıkları görülür. Bu tutum, yetersiz sosyal gelişimin nedenidir. Böyle bir ortamda tartışmaya yer yoktur. Çocuğun istek ve gereksinimlerini dikkate almaz (Yavuzer, 2003; Yavuzer, 1995, Ekşi,1990).

2. Aşırı koruyucu tutum:

Anne babanın çocuğu aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu çocuk diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırılganlıklar olan bir kişi olabilir. Çünkü anne kendini çocuğunun hayatında çok fazla var etmektedir. Çocuğun özerk düşünme, gelişme, hata yapma, hatalarından öğrenme, sorumluluk alma gibi gelişimci birebir yaşam fırsatlarına engel olmaktadır (Yavuzer, 1995).

3. İlgisiz kayıtsız tutum:

İlgisiz ve kayıtsız tutum, ana babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelir. Duygusal istismara yol açan böyle bir ortamda ana-baba-çocuk üçgeni arasında iletişim kopukluğu gözlenir. Ana-babanın ilgisizliği ile çocuğun öğretmenine, arkadaşlarına ve yakın çevresindeki eşyalara verdiği zarar ve suçluluk davranışı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Öğretir, 1999; Yavuzer, 1995).

4. Demokratik tutum:

Kağıtçıbaşı (2000) ve (Yavuzer, 2003), bu tür ebeveyn yaklaşımında, ana-babanın çocuklarını desteklediğini ama bunun yanında sınırlarını koymasını da ihmal etmediğini ve onların hareketlerini kontrol ettiğini vurgular. Demokratik tutum içinde çocuğun söz hakkı vardır. Duygu ve görüşlerine saygı duyulur. Sevgi ve teşvik görülür. Yetişkinler tarafından dinlenir. Böyle bir ortamda çocuk genişim yeteneğine sahip olur. Özgüvenini kazanır ve kendi kendine karar verip sorumluluk taşımaya öğrenir (Yavuzer, 1995).

Literatürde ana-baba tutumlarının bireyin gelişimi ve öğrenmesi üzerine çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Kuzgun (1973), ana-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisini araştırmıştır. Üniversite öğrencileriyle yaptığı bu araştırmanın sonuçlarına göre, demokratik ana-baba tutumları bireyin kendini gerçekleştirme için en uygun ortamı yaratmaktadır. Otoriter ana-baba tutumu ise; bireyin kendini gerçekleştirme olumsuz yönde etkilerken, ilgisiz ana-baba tutumu, sevgi yokluğu ile kendini gerçekleştirme engelleyici faktör olarak etki ettiği, ancak sıkı kontrolün olmayışının, bireyin kendini gerçekleştirme biraz daha olanağ sağladığı görülmektedir.

Bilir ve Dabanlı (1981), ergenlik çağındaki gençlerin sosyal gelişimlerine ana-baba tutumlarının etkisinin yönünü araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal gelişim puanı yüksek olan çocukların demokratik ailelerden geldiği, bunu ilgisiz, otoriter ve tutarsız ailelerin izlediği görülmektedir. Sosyal gelişim açısından cinsiyetler arasında önemli bir fark bulunmamıştır.

Bilal (1984), lise öğrencileri üzerinde, otoriter ve demokratik olarak algılanan ana-baba tutumlarının çocukların uyum düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; ana-

Comment [u18]: ana baba ikilemesi arasında işareti gereksiz

Comment [u19]: gereksinimleri dikkate alınm

Comment [u20]: Yavuzer (2003)

1

babalarnı demokratik olarak algılayan çocukların uyum düzeyleri, ana-babalarnı otoriter olarak algılayan çocukların uyum düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

Güneysu (1986), ana-baba tutumlarının gençlerin kendini kabul düzeylerine etkisini araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; anne tutumunun hem kızların hem de erkeklerin kendini kabul düzeyini aynı şekilde etkilediği, annenin demokratik olma eğilimi arttıkça, gençlerin kendini kabul düzeyinin yükseldiği, azaldıkça da kendini kabul düzeylerinin düştüğü görülmektedir. Babaların tutumunun, kızların kabul düzeyini aynı şekilde etkilediği, fakat erkek çocuklarına karşı kontrollerinin arttığı ve erkeklerde kendini kabul düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Korkmazlar (1980), yaptığı çalışmada “ 5-6 yaş okul öncesi çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişki” yi incelemiştir. Araştırmanın sonucu, çocukların bilişsel düşünme tarzları ile ailenin çocuk yetiştirme tarzları arasındaki ilişkiyi kısmen desteklemiştir. Ayrıca değişik eğitim ve meslek düzeylerinden gelen ailelerin önemli rolü olduğu görülmüştür.

Torucu (1990), benlik saygısı ve benlik saygısını etkileyebileceği düşünülen sosyo- ekonomik özellikler, ana-baba tutumları ve ilgilerini araştırdığı çalışmasında şu sonuçları elde etmiştir: Ana-baba eğitimindeki yükselmenin benlik saygısını olumlu olarak etkilediği, sosyo-ekonomik düzeydeki düşmeye paralel olarak benlik saygısının düştüğü görülmektedir. Ana-baba tutumlarını demokratik olarak işaretleyen öğrencilerde benlik saygısının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ortaokul ve liseye devam eden 14-16 yaş grubu ergenlerin uyum düzeylerini ve ana-baba tutumlarını algılamaları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ana-babanın demokratik tutumlarını gencin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Otoriter ve ilgisiz ana-babaların gencin uyum düzeyini olumsuz yönde etkiledikleri saptanmıştır (Bostan, 1993).

Demokratik ve otoriter tutumların lise son sınıfta okuyan öğrencilerin benlik saygısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sonuçta, ana-babanın demokratik ve otoriter tutumunun öğrencinin benlik saygısı üzerinde önemli bir etkisi olmadığı belirlenmiştir (İkizoğlu, 1993).

Onur (1981), “çocuklarda kendine güven” isimli araştırmasında, ana- baba tutumlarını benimseyici-itici, demokratik-baskıcı, bağımsızlığı geliştirici- ket vurucu olmak üzere üç boyutta ele almıştır. Elde edilen bulgulara göre, kendine güvenin gelişmesindeki en önemli etkenin benimseyici tutum olduğu bulunmuştur.

Üniversite öğrencilerinin kendilerini kabullerini etkileyen bazı değişkenler üzerine araştırma yapılmıştır. Demokratik ailelerde yetişen gençlerin, kendilerini kabul seviyeleri, otoriter ortamda yetişen gencin kendilerini kabul seviyelerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Kılıççı, 1981).

Kızıltan (1984), üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarını çocukların uyum düzeylerine etkisi üzerine yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, demokratik ana-babaların çocukların uyum düzeylerinin; koruyucu, ilgisiz ve otoriter ana-babaların çocuklarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

9 ve 12 yaş çocuklarının benlik kavramı ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışmada şu sonuçları elde edilmiştir: Ana baba tutumları çocuğa demokratik bir ortam sağlayacak nitelikte olursa, çocukta benlik kavramının gelişimi daha sağlıklı olur (Demiriz, 1997).

Jourard ve Remy (1955), çocuğun benlik kavramını etkileyen anne-baba tutumlarını inceleyen anne-babanın ifade ettiği tutumlardan çok, çocuğun bu tutumları nasıl algıladığının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Sonuçta kişinin kendine bakışı ile ana-babasının onu nasıl değerlendirdikleri ve kişinin beden eğilimleri ile benlik eğilimleri arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Peterson ve arkadaşları (1959), 6-12 yaş arasındaki çocuklar ve aileleri ile yaptıkları çalışmada, uyum düzeyi düşük olan çocukların ana-babalarının uyum düzeyi yüksek olanlara göre daha otoriter olduklarını saptamışlardır.

Comment [u21]: sonuçlar

Last, N., Last, N., & Last, N. (2016). Title in article's language. *Journal of Human Sciences*, 13(2), NNN-NNN.

1

Gage (1984), üç farklı etnik gruptaki ilkököl, ortaokul ve lise öğrencileri arasında benlik kavramı ve başarı durumlarını incelediği çalışmada, bu üç etnik grup arasında başarı farkı bulunmadığı ancak; okul uyumu, benlik kavramı ve anne-baba tutumları yönünden farklar bulunduğunu belirtmiştir.

Comment [u22]: iki yazarlı Robson ????

Vaugh ve arkadaşları (1988), 3-7 yaş arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla başlattığı çalışmayı, çocuklar ergenlik çağına geldiğinde devam ettirmiş, çocukların kişilik gelişmelerine ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Sonuçta erken çocukluk dönemlerinde ailedeki sosyalleşme deneyimlerinin çocukların psikolojik gelişimleri için önemli olduğunu belirlemiştir.

Pomplun (1988), benlik kavramı ile motivasyon, öğretmen-öğrenci-anne baba tutumları, öğrencinin akademik başarısı arasındaki ilişkiyi araştırmış, ilkököl öğrencilerinde belirgin bir ilişki bulduken, ortaokul öğrencilerinde belirgin bir ilişki gözlenmediğini belirtmiştir.

Smetana (1998), adolesanların ve anne-baba otoritesindeki düşünceleri konulu çalışmada 5. ve 12. sınıflardaki 102 çocuk ve ebeveynlerinden aldığı verilere göre yaş büyüdükçe hem ailelerin hem de çocukların anne- baba otoritesini daha az haklı bulduklarını saptamıştır.

Comment [u23]: Kaynağa ile tarih uyusmamakta

Comment [u24]: Araştırmanın amacı başlığı verilmeli

Bu araştırmanın amacı, okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişiminde, ana-babaların sergilemiş olduğu tutumların etkisini tespit etmektir.

1

Bu çalışmada aşağıdaki soruların cevabı araştırılacaktır: Birbirinden farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine etkisi var mıdır?

1. Okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların anne-babalarının sahip olduğu tutumlar nelerdir?

2. Okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişim düzeyleri arasında farklılık var mıdır?

3. Okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine, ebeveynlerinin sahip olduğu ana-baba tutumlarının etkisi var mıdır?

1 Çalışma grubu

Araştırmanın evrenini Aksaray ilinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu öğrencileri ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Aksaray ilindeki ilköğretim okullarından tesadüfi küme örnekleme (Karasar, 1998) yöntemiyle belirlenen Kılıçarslan İlköğretim Okulu ve Saadet Güney İlköğretim Okulundaki anasınıfları ve Nene Hatun anaokulundaki 5-6 yaş grubu toplam 100 öğrenci ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır.

Comment [u25]: Araştırmanın Sınırlılıkları

Veri toplama aracı

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden anket uygulama modeli kullanılarak yapılmıştır. Çocukların özgüven duygularının gelişiminde sahip oldukları ana baba tutumlarının etkisini ölçmek için; okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu öğrencilerin velilerine ana baba tutumları anketi uygulanmış (Ek 1.) ve velilerin çocuk yetiştirmede sahip oldukları ana baba tutumları belirlenmiştir.

Comment [u26]: Anket uygulama nicel araştırma

Daha sonra bu öğrencilerin özgüven duygularının gelişim düzeyini tespit etmek amacıyla, okul öncesi öğretmenlerine yöneltilen gözlem listesinden faydalanılmıştır (Ek 2.). Gözlem listesinde

1 çocukların özgüven duygularının gelişimini ifade eden davranışlara yer verilmiştir. Daha sonra elde edilen sonuçların kıyaslanması neticesinde bir değerlendirilmeye gidilmiştir.

Ana Baba Tutumları Belirleme Anketi (ABTBA)

Anketin geliştirilme aşamasında öncelikle geniş kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, ardından anne babalara ve bu alanda uzman olan rehberlik psikolojik danışma hizmetleri alanında görev yapan bireylere sorulan açık uçlu sorularla 75 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Anketimizde dört ayrı ana baba tutumunu belirleyen soru gruplarına yer verilmiştir. Anketimizin alt başlıkları olarak belirlenen bu ana-baba tutumları şunlardır:

1. Baskıcı-Otoüter Ana-Baba Tutumu
2. Koruyucu Ana-Baba Tutumu
3. İlgisiz-Kayıtsız Ana-Baba Tutumu
4. Demokratik Ana-Baba Tutumu

Maddeler detaylı bir incelemeden sonra her tutuma eşit 15'er madde olacak şekilde belirlenmiş ve madde sayısı 60'a indirilmiştir. Hazırlanmış olduğumuz anketin uygulaması gerekli izinler alınarak Aksaray il merkezindeki belirlenen okullarda 5-6 yaş grubu sekiz sınıfta bulunan 160 öğrencinin velisine uygulanmıştır. Uygulanan anketlerden 130 tanesi geriye dönmüş ve 100 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır. Anketin uygulama aşamasında maddelerin puanlanması Katılıyorum: 3, Kısmen Katılıyorum: 2, Katılmıyorum: 1 olacak şekilde, 1 ile 3 arası derecelendirilmiştir.

Ana Baba Tutumları Anketinin geçerliliği

Bilindiği gibi, bir ölçme aracının, bireylerin davranışlarını tahmin etmedeki başarısı büyük ölçüde ölçme aracının geçerli ve güvenilir olmasına bağlıdır. Geçerlilik bir maddenin ölçmek ya da tanımlamak istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğüyle ilgili bir kavramdır (Büyükoztürk, 2003). Bir ölçme ilişkisi geçerlilik kanıtının elde edilmesinin birçok yolu söz konusudur. Bu çalışmada ise, öncelikle uzman görüşüne başvurulmuş hazırlanan ölçme aracının kapsam geçerliliğine sahip olmasına dikkat edilmiştir.

Düzenlenen tutum cümleleri, dört ayrı ana-baba tutumu başlıkları altında değerlendirilmiştir. Daha sonra hazırlanan 5 dereceli likert tipi 60 maddelik Ana Baba Tutumları Anketi, 18 kişilik uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşüne sunulan her bir madde değerlendirilirken (0-4) arası bir derecelendirmeye tabi tutulmuştur. Uzman görüşünde her maddenin almış olduğu puanlar SPSS 11 İstatistik Paket Programında değerlendirilmiştir. Elde edilen değerlerde bir maddenin alabileceği en yüksek puan 72, en düşük puan 0'dır. Uzman görüşünden elde edilen sonuca göre maddelerimizin aldığı puanlar 72 ile 63 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, ölçüğümüzün uzman görüşüne göre geçerliliğine ilişkin kanıtlar elde edilmiştir. Böylece taslak ölçek, uygulama aşamasına hazır hale getirilmiştir.

Ana Baba Tutumları Anketinin güvenilirliği

Ölçek geliştirmede temel amaç, güvenilir ve geçerli ölçme aracı oluşturmaktır (Tavşancıl, 2002). Güvenirlilik, kısaca, bir ölçme aracının tutarlı bir şekilde her durumda benzer sonuçlar ortaya koyabilmesidir (Bell, 1993). Diğer bir ifadeyle güvenilirlik, bir ölçme aracının ölçmek istediği özelliğe ilişkin elde ettiği ölçüm puanlarının ne derece tutarlı olduğuyla ilgilidir. Büyükoztürk'e göre "Bir ölçme aracının güvenilirliği için aranılan iki temel ölçüt, 'değişik zamanlarda elde edilen cevaplar (puanlar) arasında tutarlılık' ve 'aynı zamanda elde edilen cevaplar arasında tutarlılık' olarak açıklanabilir". Testin anılan ölçütleri karşılama düzeyini incelemek amacıyla kullanılan güvenilirlik türlerinden biri de Cronbach Alpha güvenilirliğidir. Pek çok kişilik testlerinde olduğu gibi seçeneklerin üç veya daha fazla olması durumunda Cronbach tarafından geliştirilmiş olan alfa katsayısı kullanılır (Büyükoztürk, 2004).

Comment [u27]: İfade gereksiz

1

Likert tipi ölçeklerin de “temel varsayımı her bir maddenin tek bir tutumu ölçtüğü yönündedir” (Tavsancıl, 2002). Bu bağlamda, hazırlanan anketin iç tutarlılığını incelemek ve diğer bir güvenilirlik kanıtı ortaya koyabilmek için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Anketimizin madde sayısı 60’tır. Ölçek puan varyansı 148, madde toplam puan varyansı 38 olarak hesaplanmıştır. Anketin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.75 bulunmuştur. Bu katsayı literatürce iyi kabul edilen değerler içerisinde (Alpar, 1998).

Diğer bir güvenilirlik ölçme yöntemi olan test yanlama yöntemi sonucunda elde edilen güvenilirlik katsayısı 0,81’dir. Bu katsayılar literatürce iyi kabul edilen değerler içerisinde.

Özgüven Gözlem Listesi

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu öğrencilerin özgüven duygularının gelişim düzeyini tespit etmek amacıyla, okul öncesi öğretmenlerine yöneltilen 52 soruluk özgüven gözlem listesi hazırlanmıştır. Gözlem listesinde çocukların özgüven duygularının gelişimini ifade eden davranışlara yer verilmiştir. Gözlem listesi okullardan gerekli izinler alındıktan sonra öğretmenlere sunulmuş, cevaplamada “evet” ve “hayır” olmak üzere iki seçenek belirlenmiştir. Verilerin puanlanmasında özgüven duygusunun gelişimine yönelik olumlu ifadeler (2), olumsuz ifadeler ise (1) puan verilmiştir.

Özgüven Gözlem Listesinin madde sayısı 52’dir. Ölçek puan varyansı 48,93 madde toplam puan varyansı 8,94 olarak hesaplanmıştır. Hazırlanan gözlem listesinin iç tutarlılığını incelemek ve diğer bir güvenilirlik kanıtını ortaya koyabilmek için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve 0.82 olarak bulunmuştur. Bu değerler literatürce iyi kabul edilen değerler arasındadır.

Belirlenen okullardaki okul öncesi dönem öğrencilerinin özgüven duygularının gelişim düzeyi ve bu öğrencilerin velilerinin benimsedikleri ana baba tutumları hakkında elde edilen veriler betimsel tablolarda verilmiştir. Verilerin analizinde Varyans Analizi yapılmıştır. Tutumlar arasındaki ortalama farkları tespit edilmiştir. Ortalamalar arası farkın önem kontrolünde 0.05’lik önem düzeyi benimsenmiştir. Belirlenen gruplar arasında 0.05’lik anlamlılık düzeyine göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ortalamalar arası farklılıkların olması anket sonuçlarının anlamlı ve ayırt edici olduğunu göstermektedir.

Ana baba tutumlarının çocukların özgüven duygularının gelişimine olan etkisini ölçmek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve Pearson Korelasyon Katsayısı (r) hesaplanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, hipotezlerle ilgili bulgulara yer verilmiştir. Araştırma verilerinin elde edilmesinde SPSS 11 İstatistik Programında varyans analizi yapılarak tutumlar arası farklılıklar elde edilmiştir. Pearson Korelasyon katsayısı hesaplanarak tutumların özgüvenle olan ilişkilerine bakılarak sonuca varılmıştır.

1. Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların ebeveynlerinin sahip olduğu ana baba tutumları nelerdir?

Tablo 1: Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların ebeveynlerinin sahip olduğu ana baba tutumları Frekans Dağılım Tablosu

	Frekans	Yüzde
Baskıcı	12	12,0
İlgisiz	1	1,0
Koruyucu	15	15,0
Demokratik	72	72,0

Comment [u28]: Bulgular

Comment [u29]:

Baskıcı-Otoriter
Koruyucu
İlgisiz-Kayıtsız
Demokratik
Metin geri kalanında da
Baskıcı-Otoriter

İlgisiz-Kayıtsız
İfadelerinde birlikteliğe dikkat edelim.

Toplam	100	100,0
---------------	-----	-------

Sonuç tablosunda uygulanmış olan anketin değişkenlere göre tercih edilme yüzdeleri verilmiştir. Buna göre Frekans sütunu altında her bir değer için kaç kez tekrar edildiğini, yüzdelik sütunu altında da bu değerlerin yüzdeleri verilmiştir. Yüzdeliklere baktığımızda elde edilen dağılımda % 72 ile demokratik tutum birinci sırada gelmektedir. Bunu, % 15 ile koruyucu tutum, %12 ile baskıcı tutum, %1 ile ilgisiz tutum izlemektedir.

Tablo 2: Ana-baba tutumları gruplar arası ve grup içi ortalama farkları tablosu

Tutumlar	Karelerin Toplamı	df	Ortalama farkı	F	Anlamlılık p
Gruplararası	14224,890	3	4741,630	153,696	,000
Gruplar İçi	2216,860	396	30,851		
Toplam	26441,750	399			

Tablo 2, ana-baba tutumlarını ifade eden dört grup arasındaki farklılığı belirtmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu tabloda SPSS programı bize P (Sig.) değerini vermektedir. Eğer bu değer 0.05'ten küçük olursa ana-baba tutumlarını ifade eden gruplar arasında çocukların özgüven gelişimine yönelik olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilir (Kalaycı,1998). Bu bağlamda elde etmiş olduğumuz P (Sig.) değeri (0.000)'dır. Dolayısıyla 0.05'ten küçük olduğu için gruplar arası anlamlı bir fark vardır. Bu tabloda gruplar arası farklılığın olduğunu görmekteyiz, hangi gruplar arasında ne kadar fark olduğunu Tablo 3'teki verilerden elde edebiliriz.

Tablo 3: Ana-Baba Tutumları Arasındaki Ortalama Farklarını Karşılaştırma Tablosu

(I) Davranış	(J) Davranış	Ortalama Farkı (I - J)	Std. Hata	Anlam	%95 Güven aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
Baskıcı	İlgisiz	6.8400*	,786	,000	4,8220	8,8580
	Koruyucu	-2,6900*	,786	,003	-4,7080	-,6720
		-9,8100*	,786	,000	-11,8280	-7,7920
Demokratik						
İlgisiz	Baskıcı	-6.8400*	,786	,000	-8,8580	-4,8220
	Koruyucu	-9,5300*	,786	,000	-11,5480	-7,5120
		-16,6500*	,786	,000	-18,6680	-14,6320
Demokratik						
Koruyucu	Baskıcı	2,6900*	,786	,003	,6720	4,7080
	İlgisiz	9,5300*	,786	,000	7,5120	11,5480
		-7,1200*	,786	,000	-9,1380	-5,1020
Demokratik						

Demokratik Baskıcı	9,8100*	,786	,000	7,7920	11,8280
İlgisiz	16,6500*	,786	,000	14,6320	18,6680
Koruyucu	7,1200*	,786	,000	5,1020	9,1380

* Ortalamala farkları 0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Anlamlılık düzeyi 0,05'in altında olan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu söylenebilir. Anlamlılık düzeylerine bakmadan da SPSS'in sağladığı bir kolaylık ile hangi grupların arasında anlamlı bir farkın olduğu Tablo 3'teki ortalama farkları kolonundaki asteriks (*) imgeleleri sayesinde, ortalamaları arasında farklılık olan grupların hangileri olduğu anlaşılabilir. Yanlarında (*) imgesi olanların ortalamaları arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılır (Kalaycı,1998).

Bu sonuçlara göre;

* Uygulanan ana baba tutumları anketinde ailelerin Baskıcı-Otoriter tutumu benimseme düzeyleri ilgisiz tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksektir. Aralarındaki ortalama farkı 6,84'tür ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

* Ailelerin Baskıcı-Otoriter tutumu benimseme düzeyleri Demokratik tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 9,81'dir ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

* Ailelerin Baskıcı-Otoriter tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 2,69'dur ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

*Ailelerin ilgisiz tutumu benimseme düzeyleri Demokratik tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 16,65'tir ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

* Ailelerin ilgisiz tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 9,53'tür ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır.

* Ailelerin Demokratik tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksektir. Aralarındaki ortalama farkı 7,12'dir ve anlamlılık düzeyi 0,05'in altındadır. Bu sonuçlara göre ana-baba tutumları arasındaki farklılık 0,05 düzeyinde anlamlı ve ayırt edicidir.

2. Okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven puanları arasında farklılık var mıdır?

Okul öncesi eğitim öğretmenlerine 5-6 yaş grubu çocukların özgüven davranışlarını içeren 52 soruluk özgüven gözlem listesi sunulmuştur. Uygulamanın örneklemini 100 kişiden oluşmaktadır, değerlendirilmede iki dereceli (1-2) bir puanlama yoluna gidilmiştir. Uygulanmış olan özgüven gözlem listesinde alınabilecek maksimum puan (104), Minimum puan (52)'dir. Uygulama sonucunda özgüven puanı aritmetik ortalaması (75,24) olarak hesaplanmıştır. Tablo 6'da 52 puana yaklaşan puanlar özgüvenin düşük olduğunu, 75,24 puanı aşan ve 104 puana yaklaşan değerler ise özgüvenin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Buna göre yüksek özgüvene sahip olan çocuklar grup içerisinde % 60, düşük özgüvene sahip çocuklar ise % 40'lık bir dağılım göstermektedir.

3. Okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygularının gelişimine ebeveynlerinin sahip olduğu anne baba tutumlarının etkisi var mıdır?

Anne-baba tutumları ile okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygusunun gelişimi arasındaki ilişkiyi incelemede Pearson korelasyon katsayısı yöntemi kullanılmıştır.

Comment [u30]:

Comment [u31]:

Comment [u32]: Tablo 4

1

Pearson korelasyon katsayısı yöntemi iki sürekli değişkenin doğrusal ilişkisinin derecesinin ölçümünde kullanılır. İki değişken arasında anlamlı bir ilişki var mıdır sorusunun cevabı alınır (Kalaycı, 2006). Pearson korelasyon katsayısı r ile gösterilir ve -1 ile +1 arasında değerler alır.

Tablo 5: Anne-baba tutumları ile özgüven arasındaki ilişki tablosu

	Baskıcı tutum	İlgisiz tutum	Koruyucu tutum	Demokratik tutum
Özgüven	-,359**	-,305**	-,426**	,627**
r		1		
P	,000	,002	,000	,000

** Korelasyon katsayısı 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'te elde edilen verilere göre baskıcı-otoriter ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = -0,359$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre ailelerin baskıcı-otoriter ana-baba tutumunu benimseme düzeyi arttıkça, çocukların özgüvenlerinin azaldığı, yani baskıcı – otoriter ana-baba tutumunun okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüvenlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

İlgisiz-kayıtsız ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = -0,305$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre ilgisiz-kayıtsız ana-baba tutumunu benimseme düzeyi arttıkça, çocukların özgüvenlerinin azaldığı, yani ilgisiz-kayıtsız ana-baba tutumunun okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüvenlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Tablo 5'te, koruyucu ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = -0,426$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre koruyucu ana-baba tutumunu benimseme düzeyi arttıkça, çocukların özgüvenlerinin azaldığı, yani koruyucu ana-baba tutumunun okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüvenlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Demokratik ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = 0,627$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre ailelerin demokratik tutumu benimseme düzeyleri arttıkça, çocukların özgüvenlerinin artacağı, yani demokratik ana-baba tutumunun okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların özgüvenlerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Tartışma ve yorum

Yapılan anket uygulaması sonucunda değerlendirmeye alınan kişi sayısı 100'dür. Belirlenen dört ana baba tutumunun grup içerisinde ortalama farklarına baktığımızda her grubun ortalaması birbirinden farklı çıkmıştır. Anova tablosundan elde edilen analizler doğrultusunda p yani anlamlılık değerimiz (0,000)'dür. ($P < 0.05$) olduğu için gruplar arasında anlamlı bir fark vardır. Ortalamalar arası farklılıkların olması anket sonuçlarının anlamlı ve ayırt edici olduğunu göstermektedir (Tablo 2-3).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede benimsedikleri tutumlar arasında ne kadar fark olduğunu Tablo 3'te görmekteyiz. Uygulamış olduğumuz ana baba tutumları anketimizde ailelerin baskıcı-otoriter tutumu benimseme düzeyleri ilgisiz tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksektir. Aralarındaki ortalama farkı 6,84'tür ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır. Ailelerin Baskıcı-Otoriter tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 2,69'dur ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır. Ailelerin ilgisiz tutumu benimseme düzeyleri Demokratik tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 16,65'tir ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır.

Comment [u33]: Tartışma ve Yorum

1

Ailelerin baskıcı-otoriter tutumu benimseme düzeyleri demokratik tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Aralarındaki ortalama farkı 9,81'dir ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır. Ailelerin ilgisiz tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha düşüktür. Acalarındaki ortalama farkı 9,53'tür ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır. Ailelerin Demokratik tutumu benimseme düzeyleri Koruyucu tutumu benimseme düzeylerinden daha yüksektir. Acalarındaki ortalama farkı 7,12'dir ve ($P < 0.05$) olduğu için anlamlıdır. Bu sonuçlardan hareket ederek ebeveynlerin çocuk yetiştirmede demokratik anne baba tutumunu daha çok benimzedikleri ve özellikle ilgisiz ana baba tutumunu benimseme düzeyinin oldukça düşük olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygularının gelişimine sahip oldukları anne-baba tutumlarının etkisi incelemek amacıyla yapılan korelasyon analizine ilişkin bulgular;

Tablo 5'te elde edilen verilere göre baskıcı-otoriter ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = - 0,359$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre baskıcı-otoriter tutum arttıkça çocukların özgüven gelişimlerinin azalacağı söylenebilir. Başka bir deyişle bu tutumun ana babalar tarafından benimsenmesinin çocukların özgüven duygusunun gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

İlgisiz-kayıtsız ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = - 0,305$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre ilgisiz-kayıtsız tutum arttıkça çocukların özgüven duygularının gelişiminin azalacağı söylenebilir. Başka bir deyişle bu tutumun ana babalar tarafından benimsenmesinin çocukların özgüven duygusunun gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

Koruyucu ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve negatif yönde doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = - 0,426$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre koruyucu tutum arttıkça çocukların özgüven duygularının gelişiminin azalacağı söylenebilir. Yani buradan da aileler tarafından koruyucu tutumun benimsenmesinin özgüvenin gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir.

Konuyla ilgili yapılan bir araştırmada Geçtan, ebeveynlerin aşırı koruyuculuğun bireyin benlik imajını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur (Geçtan, 1969).

Tablo 5'te elde edilen verilere göre demokratik ana-baba tutumuyla çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında anlamlı ve pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır. Korelasyon katsayısı ($r = 0,627$) olarak hesaplanmıştır. Buna göre demokratik tutum arttıkça, çocukların özgüven duygularının gelişiminin artacağı söylenebilir. Demokratik tutumla özgüven arasında olumlu ve yüksek bir korelasyon vardır. Bu sonuçtan hareket ederek çocuk yetiştirmede demokratik ana-baba tutumunun benimsenmesinin çocukların özgüven duygusunun gelişimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Sonuç ve öneriler

Belirlenen bu dört ana-baba tutumu içerisinde demokratik tutum ile çocukların özgüven duygularının gelişimi arasında pozitif ve yüksek bir korelasyon bulunmuştur. Yani demokratik ana-baba tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının özgüven duygularının gelişimi olumlu yönde olmaktadır. Buna karşın baskıcı tutum, ilgisiz tutum ve koruyucu tutum ile özgüven duygusunun gelişim arasında negatif bir korelasyon bulunmuştur. Yani bu tutumlar çocukta özgüven duygusunun gelişimini olumsuz yönde etkilemekte bir başka deyişle azaltmaktadır.

Araştırmada bu sonuçlara dayalı olarak, okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygularının gelişiminin daha yüksek olması için şu öneriler yapılabilir:

Comment [u34]: Sonuç ve Öneriler

1

1. Uygulanan özgüven gözlem listesi sonucunda okul öncesi eğitim çağındaki 5-6 yaş grubu çocukların özgüven duygusunun gelişimi yönünden bireysel farklılıklar gösterdikleri tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenler bu farklılıklar uygun beklentiler oluşturmalıdır.

2. Öğrencilerin özgüven duygularının gelişimini desteklemek amacıyla, ailelere demokratik ana baba tutumunu benimsemeleri önerilir.

3. Baskıcı, koruyucu ve ilgisiz ana-baba tutumlarının çocukların özgüven duygularını gelişimini olumsuz yönde etkilediği düşünülerek, bu ana-baba tutumlarının sergilenmemesi önerilir.

4. Öğretmenler düşük özgüven duygusuna sahip olan çocuklara sınıf içinde yeteneklerini sergileme ve kendilerini ifade etme fırsatı vererek bu konudaki gelişimlerini desteklemelidirler.

5. Araştırma sonucunda baskıcı, koruyucu, ilgisiz ana-baba tutumunu sergileyen velilerle, öğretmenler tarafından görüşmeler yapılarak veliler bilgilendirilebilir ve sergiledikleri yanlış tutumların engellenmesi sağlanabilir.

6. Çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailenin çocuğa karşı vermiş olduğu tepkilerin ne denli önemli ve etkili olduğu düşünülerek ailelerin bu doğrultuda davranışlarını şekillendirmeleri önerilir.

Anne-baba tutumlarının okulöncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi

ORIGINALITY REPORT

90%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	www.diewelt-dertuerken.de Internet	4421 words — 89%
2	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 Internet	19 words — < 1%

EXCLUDE QUOTES OFF
EXCLUDE BIBLIOGRAPHY OFF

EXCLUDE MATCHES OFF